

обізнаність підсудних та покладено в основу вироку, за яким винні у вбивстві засуджені до позбавлення волі [12].

Перерахувавши основні особливості умисних вбивств, вчених на замовлення, ми дійшли до обов'язкових складових структури цього виду злочину. Фахівці визначають схему таким чином:

а) приготування: - жертва - мотив - організатор (замовник) - пособник (посередник) - виконавець;

б) виконання - винагорода [13, с. 335].

Всі вищевказані складові потребують встановлення і доведення, як окремо, так і в сукупності. Організація ж розслідування може будуватися за такою схемою: 1) від потерпілого через мотив до замовника і виконавця (посередника, пособника); 2) від факту та обставин злочину до безпосередніх виконавців (посередників, пособників); 3) від виконавця до злочину; 4) від зброї, фактів і обставин злочину до виконавця (посередника, пособника) і замовника.

Однак у всіх випадках слідчий при розслідуванні вбивств на замовлення (при плануванні слідчих та оперативно-розшукових дій) повинен виходити з основи цього виду злочину - наявності обов'язкового зв'язку потерпілого із замовником. Звідси і головна вимога для справ цієї категорії - ретельне вивчення особи потерпілого (замовника, якщо є інформація про нього), його зв'язків, способу життя і діяльності. Отже, як би замовнику не хотілося, встановлення контактів, якщо не з виконавцем, то з посередником, йому не уникнути. Тим більше що він нерідко висловлює свої пропозиції про час і спосіб виконання замовлення. Є у організатора й ще одна "слабка" сторона - наявність значної суми грошей, які повинні піти на оплату послуг найманих убивць. Проходження цих сум часто відбивається в особистих записах, нотатках, бухгалтерських та інших документах [14, с. 80].

Дії, спрямовані на підбір і підготовку знарядь (засобів) для вчинення злочину, вибір транспорту, визначення способів стеження за жертвою, шляхів відходу, вибір місця і часу вбивства планує зазвичай виконавець. Найчастіше враховуються і побажання замовника, якщо такі є. "Кілер" може не знати справжніх мотивів "замовлення", але, як правило, має у своєму розпорядженні певні докази щодо посередника, замовника. Приховувати їх від слідства не в його інтересах.

Враховуючи вищевказане, можна дійти до висновку, що вже на початковому етапі розслідування зазначеної категорії вбивств є гарантія того, що значима для розкриття злочину інформація не буде втрачена і у подальшому допоможе встановити осіб, причетних до злочину.

Література

1. Конституція України [Електронний ресурс] : закон України від 28.06.1996 р. 254к/96-ВР із змін., внес. згідно із Законами України та Рішення Конституційного Суду : за ста-

ном на 12.06.2013 р. № 2952-VI. - Електрон. дан. (1 файл). - Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua>. - Назва з екрана.

2. Кримінальний кодекс України [Електронний ресурс] : закон України від 05. 04. 2001 р. № 2341-III із змін., внес. згідно із Законами України та Рішеннями Конституційного Суду : за станом на 04.07.2013 р. № 2258-VI. - Електрон. дан. (1 файл). - Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua>. - Назва з екрана.

3. Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 07.02.2003 р. № 2 [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.scourt.gov.ua/>

4. Слідчі (розшукові) дії : навч. посібник / [О. В. Авраменко, Р. І. Благути, Ю. В. Гуцуляк та ін.] ; за заг. ред. Р. І. Благути, Є. В. Пряхіна. - Львів : ЛьвДУВС, 2014. - 416 с.

5. Криміналістика [навч. посіб.] / Т.В. Варфоломеева, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров, В.О. Попелюшко. - К.: Юрінком Інтер, 2011. - 504с.

6. Саїнчин О.С. Криміналістична структура приватних криміналістичних методик розслідування умисних вбивств / О.С. Саїнчин. - Науковий вісник Херсонського державного університету. - 2013. - Випуск 4. - Т.2. - С. 153-156.

7. Зав'ялов С.М. Спосіб вчинення злочину: сучасні проблеми вивчення та використання у боротьбі зі злочинністю // Автореф. дис. ... канд. юрид. наук.: НАВСУ, - К., 2005. - 20 с.

8. Присяжний В. М. Відмежування злочину / В.М. Присяжний // Юридичний журнал. - 2011. - № 10. - С. 56 -64.

9. Здоровко С. Ф. Розслідування вбивств, що вчиняються організованими злочинними групами (типові тактичні операції) / Сергій Федорович Здоровко; ред. В. Ю. Шепітько. - Х. : Гриф, 2004. - 176 с.

10. Шевченко Є.В. Злочини з похідними наслідками в кримінальному праві / Є. Шевченко : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 / Є.В. Шевченко. - Харків, 2002. - 20 с.

11. Шошин С. В. Расследование убийств : монограф. / Сергей Владимирович Шошин. - Ростов-на-Дону : Феникс, 2011. - 346 с.

12. Ткач А. Кілер-бум: Україна притягує найманих убивць / А. Ткач// [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://tyzhden.ua/Society/32957>

13. Цільмак О.М. Основи побудови криміналістичних версій / О.М. Цільмак // Порівняльно-аналітичне право. - 2014. - № 2. - С. 334 - 338.

14. Костенко М.В. Вбивства на замовлення: криміналістична характеристика: Монографія // За ред. проф. Коновалової В.О. - Х.: Видавець СПД ФО Вапнярчук Н.М., 2006. - 160 с.

*Крижановська О.В.,
викладач кафедри адміністративної
діяльності ОВС та економічної безпеки
ОДУВС
Надійшла до редакції: 22.04.2015*

УДК 343.982

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ТЕХНІКО-КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ З РОЗСЛІДУВАННЯ

Падей А. С.

Стаття присвячена дослідженню питань поняття та значення техніко-криміналістичного забезпечення в діяльності з розслідування злочинів. Акцентується

увага на використанні техніко-криміналістичних засобів і прийомів та технологій їх застосування, які відіграють значну роль у підвищенні результативності

багатьох слідчих дій.

Ключові слова: слідча діяльність; техніко-криміналістичне забезпечення; технічні засоби; розслідування.

Статья посвящена исследованию вопросов понятия и значения технико-криминалистического обеспечения в деятельности по расследованию преступлений. Акцентируется внимание на использовании технико-криминалистических средств и приемов, а также технологий их применения, которые отыграют существенную роль в повышении результативности многих следственных действий.

Ключевые слова: следственная деятельность; технико-криминалистическое обеспечение; технические средства; расследование.

The article is dedicated to the research of issues of notion and importance of technical forensic support in the crime investigation activities. The attention is paid to usage of technical forensic tools and techniques and technology of their application which have significant role in increasing of effectiveness in many investigative activities.

Keywords: investigative activities; technical forensic support; technical tools of investigation.

Криміналістичну техніку прийнято розглядати як систему наукових положень і заснованих на них технічних засобів, прийомів і методів, що призначенні для збирання та дослідження доказів у процесі кримінального судочинства, а також інших заходів щодо розкриття та запобігання злочинів [1].

Ефективному здійсненню практичної діяльності правоохоронних органів повинні сприяти науково-правові дослідження. Наука криміналістика, зокрема, зосереджує увагу на вивченні закономірностей виникнення, виявлення та фіксації інформації, що безпосередньо має доказове значення в розслідуванні злочинів.

У зв'язку з цим, для належного забезпечення процесу доказування, завданням криміналістичної науки є розробка найбільш ефективних методів, прийомів, засобів і оптимальних процесуальних форм збирання, дослідження, оцінки та використання доказів. Традиційні процесуальні питання процесу доказування потребують розгляду та вирішення саме з позицій криміналістичного забезпечення.

Деякі автори зазначають, що процес доказування носить виключно процесуальний характер [2]. Зважаючи на це, весь процес збирання, оцінки, дослідження і перевірки доказів лежить начебто лише в площині положень кримінально-процесуальної науки, що, на нашу думку, є не зовсім правильним, адже процес доказування важко уявити без методів побудови слідчих версій, планування, організації й координації слідчої діяльності, які нормами кримінально-процесуального законодавства України не регламентовані та носять криміналістичний характер.

Характеризуючи процес доказування через призму криміналістики, можна зазначити, що це є планована, цілеспрямована, розумова діяльність суб'єктів доказування, яка спрямована на пізнання минулої події злочину за допомогою пошуку й збирання доказів із застосуванням криміналістичних прийомів, методів і технічних засобів.

З цією метою проводяться слідчі та інші дії, які направлені на виявлення доказової інформації. У

разі, коли така інформація очевидна й зрозуміла, вона використовується для побудови інформаційної моделі розслідуваної події. Якщо така інформація для слідчого недостатня або незрозуміла, слідчий для її виявлення, відповідно, потребує допомоги, а саме залучення спеціалістів, використання рекомендацій науки криміналістики, яка розробляє систему прийомів, методів і засобів збирання, дослідження та використання доказів, крім того, вона є каналом упровадження використання науково-технічних досягнень у процесі доказування для його вдосконалення, яке, у свою чергу, не протікає автоматично, а вимагає певного забезпечення, оскільки основний суб'єкт процесу доказування - слідчий, бо у зв'язку зі специфікою його професії, завдань, що ним вирішуються, він виступає переважно як споживач і користувач досягненнями науково-технічного потенціалу [3].

Розглядаючи техніко-криміналістичне забезпечення, можна стверджувати, що саме криміналістика дає можливість реалізувати всі вимоги, у ході здійснення кримінально-процесуальної діяльності за допомогою належного використання прийомів, методів, технічних засобів. Адже застосовується широке використання технічних засобів при проведенні тих чи інших гласних слідчих (розшукових), негласних слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів.

Говорячи про значення техніко-криміналістичних засобів і прийомів, необхідно насамперед указати на їх величезну роль у підвищенні результативності багатьох слідчих дій. Тільки завдяки їм представляється можливим виявлення невидимих і мало видимих слідів пальців, мікрооб'єктів, знарядь учинення злочину, коштовностей, захованих у схованках, та інших речових доказів, необхідних для встановлення всіх обставин розслідуваної події й доказування винності підозрюваного. Техніко-криміналістичні засоби дозволяють більш повно фіксувати обстановку, в якій проводиться слідча дія. Слідчий при складанні протоколу огляду місця події, огляду, слідчого експерименту, пред'явлення для впізнання, обшуку та інших слідчих діях не завжди може звернути увагу на окремі обставини, які спочатку здаються малозначними, але надалі, будучи зафіксованими на фотоплівку, кіноплівку чи відеоплівку, можуть виявитися істотними при аналізі події злочину [4, 2].

Значно підвищує результативність і можливості слідчого при проведенні такої слідчої дії, як огляд - застосування технічних засобів фіксації, процесуальний порядок якої регулюється кримінально-процесуальним законом. При огляді закон надає право слідчому, прокурору, або за їх дорученням залученому спеціалісту проводити вимірювання, фотографування, звуко- чи відеозапис, складати плани і схеми, виготовляти графічні зображення оглянутого місця чи окремих речей, виготовляти відбитки та зліпки, оглядати й вилучати речі, які мають значення для кримінального провадження [5, 606].

Коло засобів, які використовує слідчий під час розслідування злочинів, є досить широким і включає систему внутрішньо організованих, упорядкованих і узгоджених процесуальних дій і не процесуальних засобів і прийомів, поєднаних спільною метою, - виконання завдань кримінального судочинства [6, 187].

Як зазначає Р.С. Белкін, діяльність слідчого в процесі розслідування злочину не вичерпується комплексом

слідчих дій, адже вона не зводиться виключно до роботи з доказами, а передбачає ряд інших кримінально-процесуальних процедур і організаційно-технічних заходів [7,209].

Техніко-криміналістичні засоби знаходять широке застосування і при здійсненні оперативно-розшукових заходів. Криміналістичні обліки, прилади для складання портретів розшукуваних осіб, інша криміналістична техніка полегшує й прискорює розкриття злочинів і викраденого [4, 3].

Аналіз сучасних наукових досліджень техніко-криміналістичного забезпечення практики боротьби зі злочинністю свідчить, що його основними напрямками є не тільки впровадження новітніх технічних розробок, а й удосконалення практики застосування комплексу техніко-криміналістичних засобів [8, 91].

В умовах науково-технічного розвитку спостерігається активний процес розробки нових і вдосконалення існуючих техніко-криміналістичних засобів, методів і прийомів дослідження джерел інформації, що може мати доказове значення для справи. Разом із тим, у напрямі використання сучасних науково-технічних засобів спостерігаються дві тенденції: перша пов'язана зі своєчасним і кваліфікованим використанням, що підвищує якість розслідування, а друга - з низьким рівнем теоретичних знань і практичних навичок щодо володіння технічними засобами, а отже, характеризується й відсутністю належного результату [9, 2-3].

З викладеного випливає, що невміле використання технічних засобів і низький рівень володіння теоретичними знаннями щодо застосування останніх призводить до неефективного розслідування.

Слід підтримати точку зору А.А. Барцицької, яка вважає, що реалізація техніко-криміналістичних засобів передбачає запровадження системи послідовних дій - технологій застосування окремих техніко-криміналістичних засобів та їх комплексів, що включають певні правила, прийоми та методи [10, 82-85].

Думається, що знання суб'єктом технології застосування технічних засобів призведе до позитивного результату в процесі виявлення й дослідження криміналістично-значущої інформації та поставлених завдань.

Свого часу ще Р.С. Белкін звертав увагу на необхідність розробки загальних правил застосування техніко-криміналістичних засобів [7, 309-314].

Отже, на шляху змін і реформування кримінально-процесуального законодавства, у сучасних умовах оптимізації криміналістичної діяльності, удосконаленню підлягають системи збору, збереження, обробки та передачі інформації за допомогою сучасних технічних засобів, тому, на наш погляд, необхідне формування нової вдосконаленої системи техніко-криміналістичних засобів, а також криміналістичних технологій для її ефективної реалізації в практичній діяльності, що, безумовно, підвищить ефективність і швидкість процесу розслідування.

Тому, під техніко-криміналістичним забезпеченням слідчої діяльності можливо розуміти систему науково-теоретичних, кримінально-процесуальних положень і техніко-криміналістичних засобів, а також технологій їх застосування з метою ефективного розслідування, швидкого розкриття та попередження злочинів.

Цільовим призначенням техніко-криміналістичних засобів є максимальна ефективність передбачених кримінально-процесуальним законодавством слідчих дій, криміналістичних досліджень речових доказів,

виявлення умов, що сприяють учиненню злочинів та розробці рекомендацій щодо їх усунення. Вона досягається шляхом застосування різних приладів, апаратури, інструментів, матеріалів, спеціальних довідників і технічних прийомів (способів, методів, методик) для виявлення, фіксації, вилучення слідів та інших речових доказів, які мають важливе значення для розслідування [4, 4]. Техніко-криміналістичні засоби мають свою функціональну спрямованість і відіграють важливе значення в пізнавальному процесі слідчої діяльності при пошуку, виявленні, фіксації, використанні та зберіганні доказової інформації.

Література

1. Криміналістика: учеб. для вузов / Т.В. Аверьянова, Р.С. Белкин, Ю.Г. Корухов [и др.]; под ред. Р.С. Белкина. - М.: НОРМА-ИНФРА-М, 2000. - С. 30; Криміналістика: Академічний курс: підручник / Т.В. Варфоломєєва, В.Г. Гончаренко, В.І. Бояров [та ін.] - К.: Юрінком Інтер, 2011. - С. 55; Криміналістика: учебник / под ред. Н.П. Яблокова. - 2-е изд. - М.: Юристъ, 2002. - С. 167.
2. Лукашевич В.З. О понятии доказательств в советском уголовном процессе. // «Правоведение». М., 1963. - № 1. - С. 118-120.
3. Удовенко Ж.В. Криміналістичне забезпечення процесу доказування на досудовому слідстві: дис. канд. юрид. наук: 12.00.09 / Національна академія внутрішніх справ України. К., 2004.
4. Чернышов В.Н. Техничко-криминалистическое обеспечение следствия: [учебное пособие] / [В.Н. Чернышов, Э.В. Сысоев, А.В. Селезнев, А.В. Терехов]. - Тамбов: Изд-во Тамб. гос. техн. ун-та, 2005. - 80 с.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар: у 2 т. Т. 1 / О.М. Бандурка, Є.М. Блажівський, Є.П. Бурдоль та ін.; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. - Х.: Право, 2012. - С. 606.
6. Кузьмічов В.С. Черноус Ю.М. Міжнародне і національне законодавство. Теорія і практика: Навчальний посібник. - К.: КНТ, 2008. - 448 с.
7. Белкин Р.С. Криминалістика в 3-х томах. Т. 2. Частные криминалистические теории. - М.: Юрист, 1999. 464 с.
8. Тіщенко В.В. Теоретичні засади формування технологічного підходу в криміналістиці: монографія: / В.В. Тіщенко, А.А. Барцицька. - Одеса: Фенікс, 2012. - 260 с.
9. Аминев Ф.Г. Об использовании криминалистических технологий при осмотре места происшествия / Ф.Г. Аминев // Рос. Следователь. - 2009. - № 20. - С. 2-3.
10. Барцицька А.А. Визначення технологічного аспекту криміналістичної техніки / А.А. Барцицька // Криміналістика XXI століття: матеріали міжнар. наук.-практ. конф., 25-26 листопада 2010 р. - Х.: Право, 2010. - С. 82-85.

Падей А.С.,

*аспірант кафедри криміналістики
Національного університету «Одеська юридична
академія»*

Надійшла до редакції: 17.05.2015